

VERSLAG VAN DE BRYOLOGISCHE NAJAARSEXCURSIE NAAR TEXEL
11-12 september 1976

door H. van Melick en F. Sollman

De meeste deelnemers arriveerden vrijdag in de loop van de avond op het eiland en men ontmoette elkaar hoofdzakelijk in de jeugdherberg bij De Hoge Berg. Daar werden in gezamenlijk overleg de excursiegebieden uitgestippeld. Aangezien niemand tijdens de excursies in alle gebieden is geweest, ook de auteurs niet, is het ons niet mogelijk om van alle gebieden even uitvoerig verslag te doen. Van enige gebieden is alleen een soortenlijst opgenomen. Voor een meer algemene beschrijving van de grotere reservaten op het eiland wordt verwezen naar Wilde Planten, deel I.

Het reservaat De Geul aan de zuidkant van het eiland werd door een aantal groepen bekeken. Het is een bijzonder fraai en gevarieerd gebied. Op vrij korte afstand van elkaar treffen we allerlei overgangen aan, die het gebied erg waardevol maken. Een opvallende vondst, wat betreft de hogere planten, was wel *Erica scoparia* nabij de Hoernder Slag. Aan de N-kant van het reservaat, op geaccidenteerde hellingen, vielen o.a. op: *Tortula subulata*, *Hylocomium splendens*, *Tortella flavovirens* en zelfs *Rhynchostegium megapolitanum*. Dit is een combinatie van soorten, die in de kalkrijkere duinen, ten zuiden van Bergen, in een bredere zone voorkomt, maar hier beperkt is tot de kalkrijkere hellingen nabij de zee. De vlierstruiken waren ook erg mooi ontwikkeld, maar *Cryphaea* werd niet meer gesignaleerd. De Z-kant van het reservaat trok veel belangstelling door het voorkomen van vele Brya, met name op de zandige kwelderkopjes. Hier werd o.a. *Bryum knowltonii* verzameld.

Een ander gebied dat uitvoerig werd bekeken was de polder De Nederlanden. Hier liggen percelen duingrasland, meestal bemest geweest, die de laatste jaren zijn

aangekocht en waar nu een verschrallingsbeheer wordt gevoerd. Het gebied is zeer gevarieerd met allerlei overgangszones, o.a. tussen zoet en zout grondwater. Lokaal erg mooi ontwikkelde begroeiingen van het Schoenetum (Vlakje van Stark) met o.a. *Campylium stellatum*, *Fissidens adianthoides* en *Carex pulicaris*. Op sommige plekken in de polder zijn dit soort begroeiingen wat verruigd.

Een volgend groot gebied dat onder de loupe werd genomen was De Slufter. Voor een uitvoerige algemene beschrijving, zie alweer het eerste deel van *Wilde Planten*. Bryologisch opvallende vondsten waren hier b.v. *Campylium elodes*, *Tortella flavovirens* (deze ook in zoet-zout-overgangssituaties). Een hoogtepunt vormde de vondst van *Bryum neodamense*.

Een groep bezocht de bosjes langs de Schansweg ten zuiden van Den Burg. Deze bosjes vielen bryologisch wat tegen, waarschijnlijk doordat het plaatselijke milieu nog te onbeschut was. Lichenologisch waren ze interessanter. De bosjes behoren vegetatiekundig in grote lijnen tot het Alno-Padion. In één van de bosjes kwam erg veel *Scilla nonscripta* voor.

Daarna bezocht een groep het fort De Oude Schans, iets verder zuidelijk dan voornoemde bosjes. Een interessant gebied, waar tamelijk lang werd rondgekeken. Vroeger waren hier in de omgeving drie fortifikaties, waarvan er twee zijn afgegraven. De Oude Schans is omstreeks 1574 op last van Willem van Oranje aangelegd. Omstreeks 1925 is een gedeelte van de schans afgegraven, dit zand ging naar de dijkverhoging. Het verdedigingswerk is in 1974 door het Min. van CRM op de monumentenlijst geplaatst. Vegetatiekundig is het grotendeels te typeren als begroeiingen die behoren tot het Thero-Airion, armere, zandige graslanden. De hellingen worden wat overbegrasd door schapen en konijnen, zodoende ook stond er relatief veel *Ceratodon*. Plaatselijk waren hier plekje met leem, zodat bv. ook *Pogonatum aloides* (nieuw voor de Waddeneilanden), *Weissia microstoma* (ook nieuw) en *Dicranella cerviculata* voorkomen.

De terreinen van het vogelreservaat De Bol kregen ook een beurt. Hier zijn o.a. zoet-zout gradiënten, trapgatenmilieu's langs de slenk en open zandige stukjes in het grasland. Het geheel was bryologisch niet zo interessant. Lichenologisch zeer belangrijk was het oude sluismuurtje.

De iepenlaan bij Cocksdoorp leverde o.a. *Orthotrichum lyellii* op. In het nabij gelegen bos met *Arum maculatum* kwam zelfs nog *Thamnobryum alopecurum* te voorschijn.

Incidenteel werden door een aantal mensen nog gebiedjes bekeken vlak achter de duinen, op de grens met de polder. Vaak situaties met enige kwel uit de duinen, zie bijv. onder de soortenlijst, no. 7, 20.

Zaterdag werd er een werkgroepsvergadering gehouden. Al met al kunnen we weer terugzien op een geslaagd weekend.

Lijst van deelnemers

A. Aptroot, J. van Baak, P. Bakker met echtgenote en twee kinderen, F. Bos, M. Brand en echtgenote, C. van Dorp met introductie, H.J. During (HJD) en echtgenote, A. Ellis, L. Freese-Woudenberg (LF), H. Greven (HG), S. Groenhuijzen (SG), K. den Held-Jager met zoon, A. Hoekstra, P. v.d. Knaap met introductie, M. Koopmans, A. Luitingh (AL), W.D. Margadant, H. van Melick (HvM), F. Muller, H. Roos met echtgenote, G. de Roos, R. van Rosmalen-Tervooren, W. Rubers (WR) en echtgenote, F. Sollman (FS) met zoontje, M. van Wieringen-Groot.

Determinaties (en evt. veldlijsten) zijn afkomstig van hen, van wie de initialen zijn aangegeven. In de regel bevindt het materiaal zich in de desbetreffende collectie. Alleen waar dit zinvol leek, zijn in de soortenlijst de initialen opgenomen.

Veldnotities werden ingezonden door: P.A. Bakker, H. Greven, A. Hoekstra, G. de Roos en F. Sollman. Verder zijn gegevens bijgevoegd van buiten de excursie, van L. Freese 1974, F. Sollman 1969, 1974, 1975 en W. Rubers.

Geraadpleegde literatuur

- Bakker, P.A. 1976 Schriftelijke mededeling, dd. 1.XII. 1976.
- Margadant, W.D. en V. Westhof 1949 De Texelexcursie. Buxbaumia 3: 1-12.
- Ooststroom, S.J. van, en Th.J. Reichgelt 1963 Erica scoparia L. nu ook op Texel. Gorteria 1: 164.
- Prodromus, Ed. Altera 1893. Nijmegen.
- Sollman, F. en H.J. During 1975 De najaarsexcursie 1973 naar Vlieland. Buxbaumiella 4: 46-75 (met lijst van de bryophyta der Nederlandse Waddeneilanden, opgesteld door H.J. During)

Bij de soortenlijst

Gebruikte afkortingen (niet altijd gebruikt)

t = terrestrisch

U = op Ulmus

v = veldnotitie (overige opgaven in de regel microscopisch gecontroleerd)

S = op Sambucus (vlier)

! = met kapsels resp. perianten

Terreïnkode:

1. N gedeelte van De Geul, Z van de parkeerplaats aan de Hoornder Slag.
  - a. vlierstruweel
  - b. vochtige vallei
  - c. geaccidenteerde droge duinen
2. Z gedeelte van De Geul en Mokbaai.
  - a. ruderaal plekje
  - b. vlierstruweel
  - c. rietmoeras
  - d. zoet-zout contactzones, meestal bovenkant kwelder
  - e. heitje
  - f. karrespoor
  - g. open duinen, geaccidenteerd vlak ten N van De Geul
3. De Slufter.
  - a. Z-deel
  - b. stuifdijk

- c. N-deel: 1. noordhelling; 2. karrespoor.
  - d. moeras tussen Slufter en De Muy
  - e. Binnenmuy-vlakte
  - f. Muy-ricHEL, open NW-helling tussen De Nederlanden en Binnenmuy
  - g. Buitenmuy
  - h. vlierstruweel aan ZO-zijde tussen Buitenmuy en strand
  - i. O-deel
4. Krimduinen, N-kant van het eiland, Eierlandse duinen.
  5. Vogelreservaat De Bol.
    - a. muurtje/sluisje
    - b. trapgaten bij slenk
    - c. greppeltjes en open plekjes in weide
  6. Bos W van Den Burg, bij Ploegelandeweg-Dunningsweg.
  7. Meertje van Alloo en moeras, Z van De Koog.
  8. Fortifikatie De Oude Schans, ZO van Den Burg.
    - a. muurtjes
    - b. greppels
    - c. hellingen (Thero-Airion)
  9. Bosjes, ZO van Den Burg, aan de Schansweg.
  10. Polder de Nederlanden, N van De Koog, Z van de Slufter, met o.a. Vlakje van Stark (Schoenetum).
  11. Doolhofbos, Hoge Berg, bij Den Burg.
  12. 't Mientje, Z van De Koog, stukje droge heide in binnenduin.
  13. Staatsbossen, greppelkant Tureluursweg.
  14. Greppelwand langs het bos Z van de Koog.
  15. De Cocksdoorp, iepen langs de Postweg met aangrenzend hakhoutbosje.
  16. Westerslag.
    - a. langs de bosweg
    - b. binnenduinen
  17. Slootkant aan de Westeweg (De Westen).
  18. Tuinmuur te Den Burg, Schildersend 10.
  19. Oprijlaan Middellandse weg (N van Oude Schild).
  20. Binnenduinen NW van Den Hoorn, bij boerderij De Mient.
    - a. In ongeveer 1 m diep gat

b. in de heide
21. Eikenbosjes (Dicrano-Quercetum) N van het Mientje.

Soortenlijst excursie Bryologische Werkgroep Texel 1976

Musci

<i>Amblystegium riparium</i>	1v 2c! 3d 3e
<i>serpens</i>	1v! 2v 3h! 10 15
<i>v juratzkanum</i>	2b (AT)
<i>Atrichum undulatum</i>	1v 16a
<i>Aulacomnium androgynum</i>	16b 21
<i>Barbula convoluta</i>	2 3 8v
<i>fallax</i>	3 (SG)
<i>hornschuchiana</i>	2 (FS: op wegberm)
<i>recurvirostre</i>	3f (AL)
<i>unguiculata</i>	8v 19
<i>Brachythecium albicans</i>	1v 2v 3 3a 4 5a 5v 16b
<i>mildeanum</i>	10 (AT)
<i>rutabulum</i>	1v! 2b 3 3f! 3g! 3h 11 15 16a
<i>velutinum</i>	2b! 3h 15!
<i>Bryum algovicum</i>	
(= <i>angustirete</i>)	2d! (AT)
<i>argenteum</i>	1v 3f
<i>bicolor</i>	1v 2a! 8v
<i>bornholmense</i>	5 (WR)
<i>caespiticium</i>	2a!
<i>capillare</i>	2b 3c 3f 3h 9v 15 18
<i>inclinatum</i>	2d! 5c! (WR)
<i>knowltonii</i>	2d! (HJD: bovenrand kwelder)
<i>micro-erythrocarpum</i>	19 (WR)
<i>neodamense</i>	3g (WR: ZW deel)
<i>aff. pallens</i>	5b
<i>pseudotriquetrum</i>	3
<i>warneum</i>	2d!
<i>Calliergon cordifolium</i>	7
<i>Calliergonella cuspidata</i>	1v 2 2c 2d 3c2 3e 3g
<i>Camptothecium lutescens</i>	1c (FS)
<i>Campylium elodes</i>	3g (WR) 10 (AT)

<i>Campylium polygamum</i>	1b 3g! 3i
<i>stellatum</i>	3c2 (teste SG) 3d 3e 10
<i>Campylopus flexuosus</i>	1c (N-helling)
<i>fragilis</i>	2g
v <i>pyriformis</i>	3i
<i>introflexus</i>	3f 16b! 20b
<i>Ceratodon purpureus</i>	1v 2b 2g 3! 3b 3e 3f 5a 5v 8 10! 11 16b
<i>Climacium dendroides</i>	15
<i>Dicranella cerviculata</i>	8b! 17!
<i>heteromalla</i>	6! 8b! 9v! 11 13 16a
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	1v! S 10! t 11 15!
<i>Dicranum scoparium</i>	1v 2v 3e 3i 6v 8v 10 11 16a 16b
<i>Drepanocladus aduncus</i> s.l.	1v 2c 2d 3c2 3e 3g 10 <u>Noot</u> 1.
v <i>polycarpus</i>	2d 3g 3i <u>Noot</u> 1.
<i>lycopodioides</i>	3g (LF, det. FS)
<i>Eurhynchium praelongum</i>	1c 2a 2d 3 3h 5a 5v 6v 8 9v 10 11 15 16a
<i>speciosum</i>	3d (LF, det. FS)
<i>striatum</i>	1c 3e 3f 10 15
<i>Fissidens adianthoides</i>	1b! 3 10
<i>Fontinalis antipyretica</i>	3e 3g 10
<i>Funaria hygrometrica</i>	2d 3! 5a 5v!
<i>Grimmia pulvinata</i>	5a 5v! 15! 18!
<i>Hylocomium splendens</i>	1c 16b
<i>Hypnum cupressiforme</i>	2b 2g 3f! 3i 6v 9v 10 11 15 16a 16b
v <i>ericetorum</i>	1v 2v 3b
v <i>lacunosum</i>	1c 2v 3! 3b 10 11 16b
v <i>tectorum</i>	11
<i>Isothecium myosuroides</i>	4 (HJD, N-helling) 21 (WR)
<i>Leptobryum pyriforme</i>	2a 2f 2v 3f 5b 8 10
<i>Leucobryum glaucum</i>	6v 21 (WR)
<i>Mnium affine</i> s.l.	1 8 16a <u>Noot</u> 2
<i>hornum</i>	1c 6v 8 9v 10 11 14 16a
<i>rostratum</i>	5 (WR, teste AT)
<i>undulatum</i>	1v
<i>Orthodontium lineare</i>	6! 20v! t

<i>Orthotrichum affine</i>	1a! 2b! 3h! 15!
<i>diaphanum</i>	2b! 3h! 5a! 5v 8v! 15! 18!
<i>lyellii</i>	15 (SG)
<i>pulchellum</i>	2b! (AT)
<i>Plagiothecium curvifolium</i>	2b!
<i>denticulatum</i>	1c (HJD) 10 11
<i>Pleurozium schreberi</i>	2g 8v 11 12 16b
<i>Pogonatum aloides</i>	8b (WR)
<i>Pohlia bulbifera</i>	20a (WR)
<i>nutans</i>	6v 11
<i>Polytrichum juniperinum</i>	2v 3b 3e 3f 8v 11 16b
<i>piliferum</i>	1v 2v 11
<i>Pottia heimii</i>	2v! 3! 3a! 5
<i>Pseudephemerum nitidum</i>	20a! (WR) <u>Noot</u> 3
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	1c 3f 8v 10 11 16a 16b
<i>Racomitrium canescens</i>	1c 2v 16b
<i>Rhynchostegium confertum</i>	2b! 3h! 9! 15U
<i>megapolitanum</i>	1c! 3
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	1v 2v 3 5a 5v 9v 12
<i>triquetrus</i>	1c 2 2g 3b 16a 16b
<i>Scorpidium scorpioides</i>	3g (WR)
<i>Thamnobryum alopecurum</i>	15 (SG) (bosje)
<i>Thuidium tamariscinum</i>	1c 10
<i>Tortella flavovirens</i>	1c 3a 3c1 3i
<i>Tortula laevipila</i>	3h (WR)
<i>muralis</i>	5a 5v! 8v! 18!
<i>ruralis</i>	
<i>v ruraliformis</i>	1v 2v 3 3a 3c1 3f
<i>subulata</i>	1c! 2b! 3! 3c! 3f 3h! 4!
<i>Ulota crispa</i> var. <i>crispa</i>	21! (WR) (op eik) <u>Noot</u> 4
<i>Weissia microstoma</i>	8c! (WR, FS)
<i>Zygodon viridissimus</i>	1a 2b 3h (AT, AL)

Hepaticae

<i>Calyptogeia fissa</i>	21 (WR)
<i>mülleriana</i>	17
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	17
<i>Cephaloziella divaricata</i>	2 20b
<i>Chiloscyphus polyanthus</i>	10 (AT)
<i>Fossombronina</i> sp.	10a (WR) <i>F. foveolata?</i>

<i>Frullania dilatata</i>	1a 2b 3h 15
<i>tamarisci</i>	3i 3t (WR)
<i>Lophocolea bidentata</i>	10
<i>cuspidata</i>	3f(cf.) 10! (AT) 15
<i>heterophylla</i>	1v 3h 6v 9v 10 11 16a
<i>Lophozia excisa</i>	1c! 3f! 3i! 4 (AL)
<i>Metzgeria furcata</i>	1v 2b 3h 15
<i>Moerckia flotoviana</i>	3 (HJD)
<i>Pellia endiviaefolia</i>	3 3c2 3i
<i>epiphylla</i>	13
<i>Plectocolea crenulata</i>	20a (WR)
<i>Radula complanata</i>	3h (AT)
<i>Riccardia chamaedryfolia</i>	3i (WR)
<i>cf. incurvata</i>	2v
<i>multifida</i>	10 (SG)
<i>pinguis</i>	3 (SG)

Noot 1. De omgrenzing van *Drepanocladus aduncus* hebben we nogal ruim genomen en opgaven van *D. sendtneri* hierbij gerekend. Dit in navolging van F.E. Wynne (1944). Zie met name zijn derde artikel, p. 77-78. Prummel (1973), die de relatie *D. aduncus*-*D. sendtneri* onderzocht heeft, komt tot de zelfde conclusie. Deze laatste publicatie zeer kort samenvattend, kan gesteld worden dat alle veronderstelde kenmerken van de gametofyt, die zouden moeten differentiëren tussen *D. aduncus* en *D. sendtneri*, een vloeiend verloop hebben. Ook *D. polycarpus* hebben we niet, zoals Nyholm in haar flora, als soort opgevat, we volgen hier bv. Crum 1973. Wynne (1944) houdt dit laatste taxon ook binnen de synoniemie van *D. aduncus* (derde art., p. 69-70), hij ziet er een fenotypische variatie in die hij niet verder benoemt. Wynne's publicatie is gebaseerd op statistisch onderzoek en veldwaarnemingen. Jammer genoeg publiceert hij alleen maar statistieken van *D. uncinatus* en *D. revolvens* (incl. *D. intermedius*).
lit.: Crum, H. 1973 Mosses of the Great Lakes Forest. 404 p. Ann Arbor, Michigan
Prummel, W. 1973 Een morfologische analyse van de

Drepanocladia aduncus en sendtneri in Nederland.
Doct.verslag Groningen, 26 pp. en fig. (intern
rapport)

Wynne, F.E. 1944 Studies in Drepanocladus.

I. History, Morphology, Phylogeny and Variation.
Bull. Torrey Bot. Club 71: 207-225.

III. Doubtful and excluded names. The Bryologist
47: 66-78.

IV. Taxonomy. The Bryologist 47: 147-189.

Noot 2. Zie de Voorl. tabellen van de Bekn. blad- en
levermosflora van Nederland, red. W.D. Margadant,
derde deel, p. 116 (1976).

Noot 3. De opgave in het vorige Texelverslag van Pleu-
ridium wordt sterk betwijfeld, en berust wsch. op ver-
warring met Pseudephemerum nitidum. Bewijsmateriaal
lijkt te ontbreken (AT).

Noot 4. Zie A.J.E. Smith and M.O. Hill, 1975, J.
Bryol. 8: 423-433.

